

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 11. novembra 2021 - Leto XXXI, št. 45

stran 2

»PRIŠO JE, PRIŠO, SVETI MARTIN ...«

NOVI SPOMENIK V SLOVENSKEM GLAVNEM MESTU - CUKRARNA
stran 3

Predaja otroškega igrišča v Slovenski vasi
stran 4

Píše z velkými literami
stran 5

»PRIŠO JE, PRIŠO, SVETI MARTIN ...«

»... un de ga krsto, ka bau-de vin',« majo šegau 11. novembra spejvati v Sloveniji. Den svetoga Martina, ednoga najbolje priljubljenoga svetca v Evropi, je tak na Slovenskom kak na Vogrskom povezani s vsefelé šegami. Staro lüstvo je za martinovo gučalo, ka je tau prej »gesenski fašenek«. Ka koli se na té den godi, má svoje korenjé v indašnji časaj. Naši poganski starci so se novembra zavalili za pauv v tistom leti, te so držali mesarijo tó. Ništerni čednjaki brodijo, ka je Martin staupo na mesto ednoga keltskoga bogá, vej so pa lidgé svoja indašnja vörvanja dostakrat prejk na kršćanjske svetce odnesli.

Po originalni cerkveni regulaj je bilau martinovo na pragi adventnoga posta, ranč tak, kak je fašenek na pragi predvüzemskoga posta. Zatok je nej čüda, ka je takšoga ipa Cerkev dopistila veuka »gostüvanja«. Pavri kauli štajerskoga Ptuja so telko vsega na sto naklali, ka je tisti skor vküpspadno. S tejm so pokazali, ka je biu pauv bogati in je gazda dobro vertivo. Gda je lüstvo v paunauči odišlo z veselice, so vse na stoli njali, aj prej kleti tó dober pauv baude. V vinski krajinaj je martinovanje eške bole svetešnje, vej se pa prej na té dén mošt v nauvo vino obrné. Po ednoj staroj legendi je sveti Martin z vodé vino narédo kak Kristoš v galilejskoj Kani, na slovenskom Dolenjskom pa pravijo, ka prej »nicoj nam nekaj vkradne cejli mošt, te pa nam tünjá vino«. V štajerski Halo-zaj slejden mošt spigéjo ženske, moški pa že nauvo vino. »Ženske so vöspile cejli mošt,« majo šegau gučati. Na dosta

mejtaj nauvo vino »svetešnje okrstijo«, v ništerni krajinaj tau naredijo pravi dühovniki. Po starom vörvanji se na martinovo povrnéjo dühovi pokojni starcov, šteri morejo dobiti svoj tau od gesti pa piti. V Bejloj krajini pri rovačkoj grajnci,

Po legendi se je sveti Martin skriu v eden gleju med gosi, gda so ga steli za püšpeka odebrati - de so ga pa ftiči vöovadili

gda je lüstvo z veselice domau odišlo, so njali eden puni vrč vina in en par posanc v znamenici, ka bi se vörne düšice v purgatoriji tó leko malo veselile.

V ništerni krajinaj so mogli düžniki na Martinov den vöplačati svoje dugé ali nutplačati arendo. Tau je stara tradicija, vej so pa inda svejta pavri kauli toga datuma plačüvali porce svojoma zemliškoma gospaudi ali so pa vküpojdlí na djilejšé. Bajdvauje je bilau dobra prilika za veselico.

Na Dolenjskom so na martinovo klali govedo in sölknilivali njegvo mesau, vej je pa bilau na té den konec paše. Pastérge so bili gizdavi, ka so vertovo maro tak lepau podkrmili, za pomauč so se zavalili Baugi in svetoma Martini tó. Na Gorenjskom so pastérge küjali »Martinovo kašo«, indašnje slavsko ritualno gesti, na Koroškom pa je mogo na martinovo vsakši pastér plesati.

V Poljanskoj dolini na Gorenjskom so meli pastérge šegau sredi pašnjeka napraviti eden mali brejg – skor kak eden oltar –, na šteroga so znosili drva. Postavili so se v kraug kauli njega in vužgali odjen. Méрно so čakali, gda začne večerni zvon zvoniti.

Te je vsikši vužgo svojo borovo palco, najstarejši pastér pa je začno stapati v kraugi kauli odnja. Drügi so šli za njim, gda pa je enjalo zvoniti, so vsi ličili svoje palce v žerdjavico.

S takši šeg so vözrasle »pastérške meše«, štere so slüžili na martinovo. V vesi Trstenik pri gorenjskom Kranji so v cerkev vsikdar prignali en par birk, štere so vodili kauli oltara, te pa je goraldüvali. Nej

daleč, v vesi Crngrob, je vsakši pastér k meši prineso ednoga kopinara, v notranjskoj Vrhnik pa so davali Martini peneze, ka bi drügo leto živino obvarvo od betegov.

V ništerni slovenski krajinaj so na martinovo figice tó pekli. Na avstrijskom Koroškom so je zvali »kržeji« in je talali mlajšam, šteri so tisti dén ojdli od iže do iže. Kauli Vrhnike pa so pekli takše pogače, kak so meli šegau na düšen den, vsikša vertinja je narédila od šestdeset do stau takši »martinčkov«. Če so leko vse raztalale, so kleti dober pauv mele, če nej, pa so se mogle bodjati gladi.

V Bohinji na Gorenjskom so veuki podje tó trnok čakali martinovo, vej so je pa tisti večer v krčmej gorvzeli med legéne. Pojep je mogo oprvim dati za dva litra vina, te pa za spejvati edno nauto. Po tistom je mogo k »spauvedi«, spovedavo ga je legénski prejdjen. Gda je tau gotovo bilau, je

mogo oditi po svojo deklo. Če se ma je posrečilo pripelati lübito in ma je una vužgala cigaro, so ga gorvzeli med legéne. Če pa nej, je mogo plačati eške pet litrov vina in počakati eške edno leto.

Martin gda pa gda prinesé en

Na martinovo majo v Sloveniji šego, ka püšpek Martin okrsti mošt, šteri s tejm blagoslovom nauvo vino grata

par lejpi in topli dni, štere slovenski »babdje leto« zovémo. Staro lüstvo pa je dobro znalo: »Če je na Martinje lepau, de za tri dni grdau«. Drüga modrija pravi: »Če je na martinovo oblačno vrejmen, de zima lejpa; če je pa sunčno, leko čakamo trdo zimau.«

Led na dén svetoga Martina prej znamenüje, ka de pred božičom povauden ali blato. Tau so pa tó gučali, ka če grauздje na martinovo eške zeleni, nede graube zimé. Naši starci so na tau gorprišli v dugi-dugi stolejtaj. V Bejloj krajini pa so vörvali v ništerne špajsne dele tó: če je martinovo na petek, do prej svinjé nevaune. Na Vogrskom so ništerni dali valati, ka vrejmen na martinovo pokaže, kakši cajt baude kleti v marcüši. Lüstvo je brodilo, ka če na Martina dén dež dé, po tistom oprvim mraz, te pa süuča pride.

V vsej evropski rosagaj dobro poznajo legendo, ka se je prej sveti Martin skriu v ednom

glejvi za gosi, gda so ga steli odebrati za püšpeka. Veuki ftiči so ga vöovadili, za štraf pa morejo zdaj vsikšo leto na talejr priti. Naši poganski slavski starci so gosi aldüvali, gda so geseni enjali z delom na njivaj. Na Vogrskom pa eške gnes radi küjamo gausjo župo, ali pa pečémo gausjo pečenje s kapüstov in zemlovimi globonclinami.

Stara modrija pravi: »Če štoj na martinovo ne gej gosi, cejlo leto glad trpi.« Inda svejta so malo gausjoga mesá poslali dühovniki tó, tau pa zvekšoga z žmanoga ozaješnjoga tala, šteri je zatok daubo ime »škofija« (ali vogrski »püspök-falat«). Na ništerni mejtaj so šatrirali s prsne čonte gosi: če je bila barnasta, je prišla blatna zima, če pa bejla, je bilau dosta snega.

Na Vogrskom je vert ranč tak na martinovo vöplačo svoje pastére, šteri so ma dali »vejke svetoga Martina«. Kelko vej je emo té bot, telko je kotila svinja, sprtoleti pa so s tauv palcov vögnali živino na pašnjek. Na ništerni mejtaj v Prekodonavji (Dunántúl) so pastérge na martinovo z veršami pozdravljali gazdo.

Z nemški rosagov je na Madžarsko prišla šega, ka na martinovo napravijo procesijo s posvejtami, vej je pa prej Martin tó prineso sveklino dobraute v svejt. Držine z mlajšami odijo z lampašami in spejvajo pesmi o svetom Martini. Če je mogauče, gézdi na začetki procesije Martin v redečem köpeneki rimski sodakov.

Sveti Martin se je naraudo v nekdešnjoj Savarii, v gnešnjom Somboteli, zatok je patronuš naše püšpekije. Donk pa leko povejmo, ka so v Porabje šege na martinovo prišle eške samo v slejdnji destelejtaj, tau pa zvekšoga z Vogrskoga.

-dm-

ilustraciji:

Szilveszter Bartkó

NOVI SPOMENIK V SLOVENSKEM GLAVNEM MESTU – CUKRARNA

V čem je čar in hkrati skrivnost današnje »nove« Cukrarne? Odgovor je preprost: v njeni bolj ali manj dramatični, skoraj 200-letni zgodovini. To je stavba, ki je

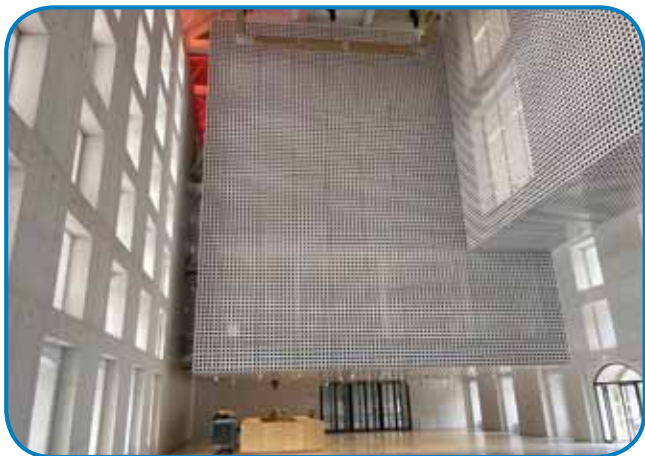
leta 1895. Leta 1955 je bila na zahodnem delu severne fasade odkrita spominska plošča, na kateri pritegneta posebno pozornost napisa: »V tej hiši

Cukrarna

spadala med *najpomembnejše industrijske objekte* v prvi polovici 19. stol. na Slovenskem. Med leti 1841 do 1849 je motivirala pravi *razcvet* v zgodovini ljubljanske sladkorne industrije. Po skoraj desetih letih se je znašla v plamenih, ki je

so imeli pri preprosti in plemeniti ženi Poloni Kalanovi dom in zatočišče Murn, Kette, Cankar, Župančič in njihovi prijatelji« in »V tem okolju je nastajala in zorela slovenska moderna.« Po tem obdobju je bila Cukrarna še vedno obre-

Del notranjosti

uničil tovarno – skladišče, opremo in večino zaloge sladkorja. Zatem pa je gostila vojake, ki so njene prostore uporabljali kot apartmaje. Cukrarno še posebej označujejo časi, ko so se v njej tragično zaključile marsikatered dejavnosti. V njej je delovala tudi tobačna tovarna, vendar je drugi požar življenje v stavbi ponovno zaustavil. Zatem so bili njeni prostori namenjeni še vojašnici, pa tudi mnogim Ljubljančanom, ki so izgubili domove v uničujočem potresu

menjena s težkimi trenutki, ko je po drugi svetovni vojni spet sprejemala socialno ogrožene ljudi in postala prehodni dom za delavce gradbenih podjetij ter socialne varovance.

Danes, skoraj 200 let od njene nastanka, dobiva zgradba povsem novo podobo in vsebino. A ta bo, kot kaže, precej bolj svetla in optimistična, kot se je v spomin vtisnila Ivanu Cankarju. Še posebej zaradi rojstva slovenske moderne je iz nje nastal veličasten »spomenik« -

Galerija Cukrarna in v njej so urejeni novi prostori za produkcijo ter prezentacijo sodobne umetnosti. Pot ob Ljubljani bo odslej še toliko lepša! Ploščad ob Cukrarni je odprta tudi za sprehajalce, kolesarje in vse, ki bi se želeli skozi okno ozreti v njeno sijočo notranjost.

Obsežna rekonstrukcija, ki je potekala od leta 2018, je bila financirana skupaj z Evropskim skladom za regionalni razvoj in Republiko Slovenijo. Šlo je za zajeten proces, saj je bilo zaradi dotrajanosti stavbe potrebno odstraniti vse notranje konstrukcije ter utrditi debele opečnate stene, na katerih stoji betonski venec, nosilec nove strešne konstrukcije. Nanjo so obešeni kubusi, v katerih se sedaj nahajajo razstavnici, knjižnica in predavalnica, ki pa je že sprejela prve obiskovalce. Objekt je v notranjosti zasnovan kot odprt prostor, v katerega sta umeščena dva jeklena volumna za galerije. V pritličnem delu je še gostinski lokal, v kletnem pa prostor za koncerte in *performans*.

Galerija Cukrarna je v petek, 24. septembra 2021, odprla svoja vrata za javnost, s prvo mednarodno skupinsko razstavo z naslovom *Čudovitost spomina*. Že ob raziskovanju pozitivnih in kreativnih plati ustvarjalnosti četverice slovenskih modernistov lahko razberemo, kako so ti v slovenski prostor prinesli nove ideje, nove teme in nove izraze. Naslov *Čudovitost spomina* je izpeljan iz misli, ki jo je Dragotin Kette namenil Ivanu Cankarju: »In smejal sem se tudi Tvoji lahkovernosti, ki tako rad verjameš čudovitosti iz ust mojih prijateljev, čudovitosti, ki postanejo čudovitosti le zaradi čudovitega spomina njihovega.« Ob prebiranju pisem iz njune korespondence je sestavljena pripoved prehajanja iz preteklosti v sedanjost, saj se je, kot že velikokrat poprej, izkazalo, da so tudi pisce moderne pestili podobni problemi, s katerimi se umetniki soočajo še

danes; da so bili nerazumljeni, nespoštovani in največkrat na robu preživetja – pa vendar njihova vera v umetnost ni nikoli usahnila. Vsak izmed umetnikov tokratne razstave *Čudovi-*

producenti, saj galerija želi postati tudi produkcijsko središče. Bistvo pa je, da gre za soustvarjanje umetnosti pri čemer se umetnikom pomaga s samo izvedbo, s stiki, svojim znanjem,

Cukrarna pred prenovo

tost spomina se na svoj način ukvarja z vprašanjem spomina. Interpretirajo ga kot kolektivne in individualne izkušnje, saj se s prepletanjem preteklosti in sedanjosti oblikujejo zgodbe, ki bodo tudi v prihodnosti postale

proračunom in seveda s predstavitvijo.

Ob otvoritvi prenovljene Cukrarne so, v sodelovanju z Mestno občino Ljubljana, bili objavljani tudi protokolarni gostje, ki so podali pozitivno popot-

Del razstave Čudovitost spomina

del nekega spomina. Prav glede prihodnosti prenovljene stavbe je spregovorila tudi programska voditeljica Galerije Cukrarna, Alenka Gregorič, ki je predstavila koliko razstav je predvidenih v posameznem letu. V zgornjih galerijskih prostorih bosta dve razstavi letno, v pritličnem pa jih bo v najboljšem primeru od pet do sedem. V kletnem delu bo prostor za glasbene dogodke in *performanse*, a je glede na razmere PCT težko oceniti, kako bo. Ob tem bodo sodelovali še

nico odprtju novega kulturnega prostora velike ljubljanske in vseslovenske pridobitve. Župan Zoran Janković je na slovesnem dogodku kot presežek projekta izpostavil sodelovanje: »Osebnostno doživljam Cukrarno kot zmago timskega dela in sodelovanja. Naj danes zasije v svoji novi luči in dokaže, kako postaja nov biser v najlepšem mestu na svetu.«

(Slika na 1. strani: Razglednica cukrarne iz 1917.)

Mojca Polona Vaupotič

PREKMURJE

Poštije

Tisti, steri se vozite po slovenskih velikih poštijah, ste leko v začetki novembra v pamet vzeli, ka je začnla valati prepaaved prehitevanja za žmetna tovorna vozila. Takša prepaaved je od sredine januara že valala na avtocesti med Šentiljom in Koprom. »Prepaaved prehitevanja za tovorna vozila valala po cejlom slovenskom avtocestnom omrežji,« je prejk družbenoga omrežja Twitter že pred kedni napovedo infrastrukturni minister Jernej Vrtovec. Ta prepaaved vala podnevi, med šesto vōro zrankoma in šesto zadvečarka, vnoči pa tovrnjaki leko prehitevlejo, podnevi pa samo tam, gé so trgé pasovi. Tiste, steri se toga ne držijo, policaji leko štrafajo s 300 evri. Minister Vrtovec, steri je, kak smo že pisali, malo pred svetki obisko Goričko, gé je med drugin obečo pejneze za cesto med Hodošon in Szalafőjom, je v intervjuji za novine Vestnik ške povedo, ka je 20 milijonov žmeten projekt izgradnje vzhodne soboške obvoznice trnok fontoški, nej samo za Mursko Soboto in Moravske Toplice, liki za cejlo Prekmurje, sploy pa za Goričance (in tüdi Porabce), steri dejo na avtocesto. Minister je povedo, ka so se z obema županoma, soboškim Aleksandrom Jevškom in moravskotopliškim Alojzom Glavačom, zgučali, ka se v Sebeborcaj napravi süji za-drževalnik z elementi mokroga, s sterim bi preprečili poplave na območji Nemčavec in Martjanec, gé de pelala ta nauva poštija, stera de, če de šlau vse po sreči, zgotovljena leta 2024.

Silva Eöry

PREDAJA OTROŠKEGA IGRIŠČA V SLOVENSKI VESI

V nedeljo, 10. oktobra 2021, se je odvijal težko pričakovani dogodek v Slovenski vesi. Sanje otrok so se uresnečile. Slovenska manjšinska samouprava je vložila prijavo na razpis sklada Bethlen Gábor, namen katerega je bil izgradnja in obnova otroškega igrišča.

Trak na igrišču so prerezali malčki iz vrta. Ob njih monoštrski podžupan Béla Labritz in predsednica Slovenske samouprave Monošter-Slovenska ves Iluska Bartakovič

ča v Slovenski vesi. Jeseni 2020 so se začela dela, priprava terena, ki so jih financirali s sredstvi iz natečaja. Državna slovenska samouprava in lokalna samouprava Slovenska ves Občine Monošter pa sta kupili igrala.

Pred uradno otvoritvijo je bilo veliko priprav. Predšolski otroci,

noštra Béla Labritz in asistenta zagovornice Ferenca Sütőja.

V programu so nastopili predšolski in šolski otroci iz Slovenske vesi, Monoštra in Máriaujfaluja. Občinstvo je lahko slišalo pesmi, pravljico v slovenskem in madžarskem jeziku. Program otrok

se je končal s skupnim plesom. Člani »Super ekipa« iz Máriaujfaluja so predstavili moderne plese. Nastopil je tudi Porabski trio, ki je pel slovenske ljudske pesmi ob spremljavi harmonike.

Po programu so predstavniki organizacij skupaj z otroki prerezali trak na novem igrišču, nakar so

Otroci so takoj preizkusili nova igrala

starši, vzgojiteljice in učiteljice so vadili pesmi in plese. Kljub slabemu vremu je veliko ljudi prišlo v kulturni dom. Ilona Bartakovič, predsednica Slovenske samouprave Slovenska ves, je otvorila slavje. V svojem govoru je predstavila korake nastajanja igrišča. Izrazila je hvaležnost tistim ljudem, ki so s svojim delom pomagali graditi igrišče. Pozdravila je goste, med njimi zagovornico slovenske skupnosti v madžarskem Parlamentu Eriko Köleš Kiss, podžupana Mo-

otroci vzeli v svojo posest gugalnice, tobogane in druga igrala. Igrni na igrišču je sledila skupna večerja, okusen golaž in številna peciva so vabili otroke in odrasle. Béla Labritz je poskrbel za glasbo, igral je na sintetizatorju.

Upamo, da bo igrišče dolgo služilo velikemu veselju otrok in staršev.

(Slika na 1. strani: Malčki so se pripravili s slovenskim in madžarskim programom.)

Dóra Doszpot

Konferenca o ohranjanju in posredovanju narodnostnih vrednot

Konference so se udeležili tudi slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss, predsednik DSS Karel Holec in vodja Narodnostnega oddelka državnega Urada za izobraževanje Ágota Kállay

4. in 5. novembra je v Budimpešti v Bolgarskem kulturnem centru potekala mednarodna konferenca z naslovom Ohranjanje in posredovanje narodnostnih vrednot. Konferenco so pripravili ob madžarskem predsedovanju Odboru ministrov Sveta Evrope. Predavatelji – državni sekretar za narodnostna in verska vprašanja v Uradu predsednika vlade Miklós Soltész, državni sekretar Ministrstva za zunanje zadeve, odgovoren za varnostno politiko, Péter Sztáray, in državna podsekretarka Ministrstva za notranje zadeve, odgovorna za odpravljenja družbene neenakosti – so v uvodnih predavanjih govorili o narodnostni politiki madžarske vlade.

Na konferenci so predavali odlični tuji predavatelji o mednarodnih rezultatih, doseženih na področju zaščite manjšin, o delu Sveta Evrope, s posebnim poudarkom na manjšinah.

FS

SEJA PODKOMISIJE ZA ŠOLSTVO, KULTURO IN VERSKA VPRAŠANJA

Podkomisija za šolstvo, kulturo in verska vprašanja Komisije za narodnosti v Parlamentu je 3. novembra zasedala pod vodstvom predsednice, slovenske zagovornice Erike Köleš Kiss. Člani podkomisije so prisluhnili poročilu vodje Glavnega oddelka za vodenje in finansiranje institucij pri Ministrstvu za človeške vire Zsuzsanne Jordán o novih ozoroma prenovljenih pogodbah z izobraževalnimi ustanovami, ki jih upravljajo lokalne ali državne narodnostne samouprave. Državna podsekretarka, odgovorna za finansiranje in razvoj kulture pri Ministrstvu za človeške vire, Anikó Herter Krucsai, je članke podkomisije seznanila s položajem narodnostnih javnih zbirk, muzejev, knjižnic in domačij.

FS

Andrej Bedek - novinar Vestnika

Piše z velikimi literami

Andrej Bedek, novinar pri Vestniku, je v svojih mlaščij lejtaj nej brodo, ka de se v svojom žitki z novinarskim delom spravlo, celau tak je bilau, ka je en cajt vövidlo, ka de policaj grato. Ali te je ovak prišlo.

Čiglij dosta cajta, tak službeno kak privat, prežive v Soboti, ma v dokumentaj ške furt napisani naslov v Brezovcaj, v vesnici, v steroy je tüdi gorraso: »Mi smo ške nej glyj Goričko, ali mamó že male brege, tisti malo vekši pa se začnejo v Bodoncaj. Od maloga mau sam aktiven med gasilci, zdaj sam podpredsednik društva, pa tüdi v našom fotbalskom klubu oziroma športnom društvu Breza, gé sam blagajnik. Mi smo mala ves, okauli 240 lidi živé pri nas, tak ka smo tisti, steri smo aktivni, aktivni vseposedi.«

Na deteča lejta ma lejpe spomine. »V prvi pa drügi razred sam odo v domanjaj vesnici, v lejtaj 1984 pa 1985. V vsakšom razredi nas je bilau 20 do 25. Meli smo tri lerance, küjjarco pa čistilko. Tistoga cajta smo od dauma tüdi kakšo šalato prinesli, ka smo te tau geli za obed,« pove sogovornik in ške cujda eno zanimivo anekdoto iz tistoga cajta: »Naše tri lerance, stere so se zrankoma z busom iz Puconec pripelale, so mogle na vsakši dva meseca titi v puconsko šaulo na djileš, konferenco, kak so tau pravli. In te so prosile tri pojbe, pauleg mene ške Branka Bauera pa Aleša Krpiča, ka smo v šaulo prišli s piciklini. Mi trge smo na paktregeraj sedeli, one pa so nas pelale do Puconec. Tam so nam furt pejneze dale, ka smo si sladoled küpili, pa smo se te sami domau odpelali. Furt so po telefoni pitale, če smo srečno prišli domau. Kaj takšoga bi gnesden nej bilau več mogauče, ali pa bi se ške na biroviyo šau što taužit, ka vöponücajo mlajše.«

Po tistom ka je zadnji šest lejt osnovne šaule zgotovo v Puconcaj, je prva brodo, ka bi šau v šaulo za policaje, sploj

zatau, ka je njegov stric biu policaj: »Gda sam končo sedmi razred, je glyj bila bojna za Slovenijo. V osmom razredi

Andrej Bedek je leta 2015 piso tüdi o beguncaj, steri so prejk Slovenije šli prauti Dajčlandi. Kejpa je biu napravljeni v Gornji Radgoni

sam te celau šau na informativni den na policajsko šaulo v Tacen, ali te sam si vseeno premislo, tüdi zatau, ka sam biu odličnjak (kitünö tanuló). Tak sam se te vpiso na soboško gimnazijo. Prvo pa drügo leto je bole žmetno bilau, sploj pri eni predmetaj, gé smo mi z naše šaule

se na razpis, pa so me vzeli. Direktorica Irma Benko je pravla, ka nücajo človeka s takšim znanjom, vej pa naj

bi delo tisto, ka je povezano z delom policije pa biroviye. In tak sam v začelki novembra leta 2003 začno delati na Vestniki. « Na biroviyi tak gé, ka ne smeš snemati (gordjemati), zatau si tüdi novinarji morejo vse pisati: »Ge sam navajeni gé, ka brž pišem, in tau celau z velikimi literami, vej pa

Andrejovi pajdaši v Bergdoktor kouti na soboškon stadioni

menje znali kak na primer tisti, steri so se šaulivali v Soboti ali pa v Böltincaj. Vseeno sam šaulo uspešno zgotovo, po tistom pa sam se vpiso na študij obramboslovja na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. «

Po končanom študiju je šau slüžit sodački rok v Celje, ali kak sodak se je več nej vido, zatau je leta 2003 začno pisati prošnje za službo. In v tistom cajti so pri Vestniki glyj iskali nauve novinare: »Prijava (zglaso) sam

grdau pišem, pa bi ovak nej znau prešteti napisanoga.«

V 18. lejtaj negvoga dela se je nabralo dosta zanimivih zgodb, gvüšno pa nede pozabo tüdi tisti cajt, gda je piso o tom, kak so leta 2015 begunci (migránsok) prejk Slovenije šli prauti Dajčlandi. Na novinarsko delo je, tak kak skur vseposedi indri, v zadnjon cajti dosta vplivala tüdi epidemija. Sploj lani so zavolo koronavirusa en cajt delali od dauma. Andrej Bedek, steri

zdaj dostakrat pomaga urednici Adriani Gašpar pri tom, ka se novine vküperspravijo, pravi, ka je tau nej biu lejki cajt: »Tüdi zdaj tü pa tam ške sto dela od dauma, većinoma pa smo zdaj vsi zaposleni v službi. Pri novinarskom deli je fontoški kontakt z lidmi, nej samo prejk telefona, tak ka je bilau včasih tüdi psihično žmetno delati.«

Kak ste že zvedli, je sogovornik fejest aktiven v domanji vesi, sploj pri gasilcaj in v športnom društvu. Povezani je tüdi s fotbalskim kubom Mura. Tau je biu že v klubi ND Mura 05, steri je pred leti zavolo pejneznih problemov propadno, te pa se je té prekmurski klub pa gorpaubro in je letos celau grato državni prvak: »Leta 2015 se je pojavo gnešnji predsednik Robi Kuzmič, Goričanec iz Vidonec. 25. junijuša 2015, gda smo meli v Brezovcaj občinsko gasilsko tekmovanje, sam organizero djileš, na steroga je pauleg njega prišlo ške par lidi, pa smo se zgučali, ka na noge postavimo nauvi klub. In tak je tüdi bilau.« Zdaj sam več ne pomaga telko, ka majo zadosta drügih lidi, je pa navijač (szurkoló). S pajdaši majo celau svojo mesto pauleg igrišča, svoj Bergdoktor kout, kak piše na ograji: »Tau sam si ges vözbardo. Eden od pajdašov, Miran Forjanič, steri je ovak doma iz Dolnjih Slaveč, se pravi ka je z Goričkoga, gé so bregovi, je piso doktorat. In tak sam ges povezo doktorat pa brege, pauleg toga ške vsi poznamo televizijsko nadaljevanko, pa se je zdaj tau ime prijalo,« je na konci ške pravo Andrej Bedek in raztolmačo, ka je istina gé, ka ne morejo furt tam stati, sploj nej na evropskij tekma pa tüdi te, gda so derbij, vej pa jim te policaji iz varnostnih razlogov toga ne pistijo.

(Kejpa na 1. strani: Andrej Bedek (drügi z leve strani) je že od malih naug gasilec.)

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Andreja Bedeka

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Polnilnica za električne naprave v Monoštri

Nega od tauga vekši čemerov, če se človek kama pela, če je v tujini ali če je na počitnicaj pa se ma akumulator sprazni od telefona. Tašoga reda tak čütiš, kak če bi se zgübo, ništje te ne more zaojdti pa nikoga ne moreš pozvati. Kelkokrat pravimo, če mo na dpoust šli ali na izlet, te telefon vözakapčimo, aj nas ništje ne more zaojdti, aj mirno leko počivamo. Depa tau je nikdar nej tak, kamakoli demo, telefon vsigdar v rokej držimo, telefoniramo ali kejpe delamo, sploj pa tašoga reda, če potujemo. Pa nej samo selfine, pri obödi talejr tö vsigdar dolaposlikamo, aj drügi tö vidijo, ka smo meli za obed. Depa prvica je tau, če prividimo ali nej, ka brezi pametnoga telefona že rejsan ne more živeti. Vejpa pomalek si prejk telefona vodimo cejlo življenje pa nej samo zato, ka telefoniramo z njim, dosta pa dosta taši funkcij, aplikacij ma, stere olajšajo življenje. Eden telefon se leko nüca najprvin kak telefon, te kak fotoaparát, računalnik, navigacija, leko nakažes pejneze, postavlaš klimo pa ogrevanje doma, prejk kamere vidiš, ka se doma v rama pa kauli rama dogaja, pa če tau še ne dojde, električno covid pravico tö prejk telefona leko gorapokažemo.

Leko povejmo, ka tau je prihodnost, prejk telefona mo delali pa živeli. Tak ka nej se trbej čüdivati, če se sprazni akumulator, te panični gratamo. Če smo v Varaši ali Monoštri, te se nam že od tauga nej trbej bojati, zato ka so zdaj nej davnik prejkдали edno tašo električno polnilnico (električna polnilna postaja), gde se leko punijo telefon, laptop, električni roller, kolo, kamera pa še dosta vse kaj tašoga. Električna polnilnica se prejk sončne celice puni, depa ma akumulator tö, če se skrije sonce.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Dan reformacije

31. oktober je v Sloveniji od leta 1992 državni praznik, dan reformacije. V času reformacije, ki se je začela v Nemčiji, so namreč Slovenci dobili prvo knjigo v maternem jeziku in prvo slovensko tiskano knjigo sploh – Katekizem, ki ga je leta 1550 napisal Primož Trubar. Državna proslava je bila v Kulturnem domu Krško. Slavnostni govornik je bil kulturni minister Vasko Simoniti. Slovenščina je po njegovih besedah z reformacijo »dobila možnost, da se razvije kot knjižni jezik, in to nalogo so naši protestantski pisci več kot odlično opravili«. V govoru je spomnil še na druge reformatorje - Adama Bohoriča in njegovo prvo slovenskega jezika ter Jurija Dalmatina in njegovo Biblijo. V evangeličanski cerkvi Martina Luthra v Murski Soboti pa je potekala božja služba ob dnevu reformacije in 30. obletnici samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Osrednjega evangeličanskega bogoslužja so se udeležili predsednik Republike Borut Pahor, predsednik državnega sveta Alojz Kovšca, predsednik vrhovnega sodišča Damijan Florjančič in številni drugi visoki gostje.

Ministrica je bila na obisku pri Slovencih v Ziljski dolini

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch je bila na delovnem obisku pri Slovencih v spodnji Ziljski dolini na avstrijskem Koroškem. Beseda je tekla zlasti o ohranjanju slovenskega jezika in spoštovanju dvojezičnosti. Posebej je bilo izpostavljeno vprašanje dvojezičnih osnovnih šol. Pouk slovenščine na dvojezičnih osnovnih šolah ne poteka na pričakovani ravni, predvsem pa starši pogrešajo živo prisotnost slovenskega jezika v vsakdanjem govoru. Ministrica, ki je obiskala Gorje, Bistrice na Zilji, Blače, Brdo in Zahomc, se je vsem prisotnim zahvalila za trud, ki ga vlagajo v ohranjanje slovenske identitete v Ziljski dolini.

Pisali smo pred 30. leti (20.)

Na prvi strani 20. številke Porabja, stera je leta 1991 vöprišla 7. novembra, je urednica Marijana Sukič pisala o XVI. srečanju narodnostnih skupin sausednih dežel, stero je bilau od 25. do 27. oktobra v Beči: »Tema posvetovanja je bila Tradicija in napredek - narodnostne skupnosti v industrijski družbi. Srečanja se je udeležilo 140 udeležencev iz sedmih držav, in sicer iz Avstrije, Italije, Madžarske, Češke in Slovaške federacije, Švice, Slovenije in Hrvaške. Vseh skupaj je bilo 29 manjšin oziroma 60 organizacij, govorili pa so 14 jezikov. Po uvodnih besedah koordinatorja dr. Francija Zwitterja je navzoče pozdravil dr. Erhard Busek, vicekancler Republike Avstrije, ki je poudaril naslednje: »Pred leti je bilo to srečanje prej folklorno kot politično. Evropa je nastala enotna iz raznolikosti. Lep zgled za to je Dunaj. Ta raznolikost mora priti v zavest Evrope.« Velikokrat sta se omenjali Evropa in njena zavest tudi v drugem delu programa.« Drugi den so predstavniki posameznih skupnosti poročali o položaji svojih manjšin: »Nekateri so opozorili tudi na to, da bi se morali na takih srečanjih poleg splošne tematike ukvarjati z aktualnimi problemi posameznih skupnosti. To je poudaril med drugim tudi Franci Kukovič, ko je povedal naslednje: »Koroški Slovenci v ustavi dežele Koroške sploh nismo omenjeni, to torej pomeni, da ne obstajamo.« Predlog Gospoda Zwitterja, naj se ustanovi tiskovna agencija oziroma kontaktna pisarna, ki bi skrbela za informiranje javnosti oziroma za medsebojno informiranje manjšin, so udeleženci sprejeli. Za sedež so določili Dunaj, kajti prestolnica Avstrije je center za reševanje konfliktov. Naslednje srečanje bo

oktobra 1992 v Vidmu v Italiji. Organizator srečanja bo furlanska skupnost. Ob vsej uspešnosti organizacije naj omenim tudi pomanjkljivost, saj smo dobili vse pripravljene materiale le v nemškem

dau valati, zavolo kakše male stvari so lüstvo zaprli v vauzo. Edno staro žensko so zatok zaprli v vauzo, ka je drauvna krunča kūjala svinjan, pa so go zgrabili. Pavar je telko mogo parpau-

nutglaslo. Vedli do, ka eštja man edno svinjo, pa mi tau tū vkrajzemajo. Tē mo pa pá cejlo zimau skauz prstov gledō. Kusto figo van!" si je brodo. No, dobra, dobra, dapa svinjo zabadati je nej takšo delo, kak povejmo, kokauš zarezati. Kokauš ne cvili, svinja pa cvili, pa te včasik v vauzo pomora. Anton si je premišlavo, kak tau bauda. Edno svinjo je nikak zatájo. Zdaj go pa mora zmasariti, samo kak? S sausadon sta spoj dobriava bila. Anton je že vedo, ka mora naprajiti. Edno tapačo tarbej, pa eden naužic, sausad, pa držina. Stapačov on svinjo v glavau vdari, s sausadon go te zmasarita, mlajši pa žena so pa mogli tačas kaulagvrat nastrejšati, če sto neda k njin. Krv tak nagnauk gorščistiti, svinjo pa brž popariti pa v klejti goropraviti. Našoma Antoni sé je posrečilo! Kelko Antonov je bilau - gvüšno, ka nej on san bijo - ne vejmo. Tau gvüšno, ka je naš Anton vujšo vauza, držina je pa nej vcejlak lačna ostani. Tista lejta so nej samo našoma Antona žmetna bile. Tistoga reda je naprej prišlo, da so lüstvo tavočili. Edan tovrnjak (teherautó) je vnoči stano pred ižov, klonckajo, da gazda opré, te ma pravijo: »Zdaj je paunauč. Da de 2 vōra, boj (bodi) spatjivani! Tū je ukaz.« Zamajnsko je bilau prauto stati, prauto pükša ne moraš kaj. Zakof so koga na Hortobágy odpelali, je ništja nej pravo. Tau so pa fejs gučali tistoga reda, ka nisterni naši Slovenci so samo zatok prišli na tau, ka so SLOVENCI bili. Edno je gvüšno. Nedužno lüstvo je strašno trplenje moglo prestati. Steri so trpeli nevredno pa gnesden živéjo, oni eštje gnesden ne zavüpajo. Tak pravijo: Steroga je kača vdjeja, tisti se kūščera tū boji.«

Vküppobrala: Silva Eöry

Naslovnica 20. številke iz leta 1991

jeziku. Tega si organizatorji ne bi smeli privoščiti, četudi smo bili na Dunaju, ali prav zaradi tega, ker smo bili na Dunaju.«

KAK SMO DOŽIVELI TISTE CAJTE ... je naslov članka, stero ga je o tom, ka se je v Porabji godilo po leti 1956, napisala Irena Barber: »Nej je bilau takšoga človeka, steri bi nej trpo od tisti cajtov. Če od toga kaj malo gučimo, naša mladina včasim vcuj vdari: »Kak je bilau, tak je bilau, nej trbej tau furt spominjati, če je vse tak bilau, kak tau vi gučite.« Če si pa starejši nazaj mislijo, sami sebi že skur ne dajo valati, ka se vse godilo z njimi. Ka je najmenje, nej so meli, ka bi djeli (jedli). Pa so pauvali, trüdili so se. Samo ka so parpauvali, tau je država do slednje drtine vküpzamela pa odpelala. Kak šagau mamo prajti, poda so dojameli. Ka si parpauvo, skarmo, tau vse. Če si sto djesti, te si si san sebi mogo vkradniti. Da je pa tau tū nej tak naletja šlau. Če si nej pazo - eden minut - pa si se v vauzi najšo. Steri je tau nej doživo, nigdar nede

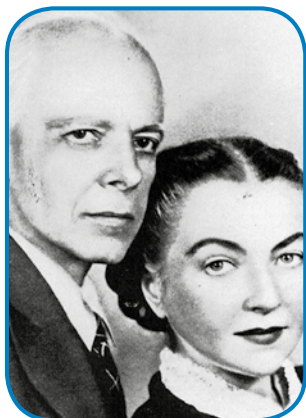
vati, kelko so vō zračunali. Ništja nej gledō, če je povaudan, süča ali toča bila. Če si tisto nej doladau, ka so ti naprej spisali, leko si üšo v vauzo. Navola človeka dosta navči, eštja folišijo tū! Naš Anton - tak mo mojga človeka zvali - je emo 5 mlajšov, gazdijo, pauvo je sildja, pa vse ka pavar pauva, maro je držo. Da je pa zima prišla, deci je nej mogo zavole krüja dati, mesau je pa ništja nej vido dugo mejsacov na stauli. Premišlava si, ka de on zdaj. Svinje je krmo, dapa če je ednoga doladau, so prišli po drugoga, tak ka naslédnje njema nikanej ostalo. Mislo si je: »No toma svejta konec! Če de vrag vse taneso, dja sa pa ne dan prejk.« Trno-trno je obečo san sebi - tistoga reda si se nikoma nej smo zavüpati - ka da skrb emo, aj v vauzo ne pride, dapa tau več neda, ka njegva držina lačna mora spat titi. Tistoga reda, steri je mesaro svinjo, je mogo meti dovoljenje (engedély) od Urada. Da si svinjo zabadati sto, si mogo nutzglasiti, pa so te prišli pa so poglednili. Naš Anton si je tak mislo. »Nemo dja nika

Glasba nas bogati, povezuje, združuje in se oglašča čisto povsod ...

MADŽARSKI, HRVAŠKI IN SLOVENSKI GLASBENIKI SKOZI ČAS IN PROSTOR (7)

Madžarska, 3 in Béla Bartók (1881-1945)

Madžarski skladatelj, pianist in etnomuzikolog Béla Bartók, »klasič« sodobne glasbe 20. stol., je bil rojen v Bánátu-Nagyszentmiklósu 25. 3. 1881, umrl pa je po emigraciji med (2. svetovno) vojno v ZDA v New Yorku.

Bartók je leta 1921 spoznal takrat 19-letno študentko Dittó Pásztor. Dve leti kasneje (1923) mu je prva žena Márta predlagala ločitev in avgusta 1923 se je Bartók lahko poročil z Dittó.

ku, 26. 9. 1945. Glasbo je študiral v Bratislavi in Budimpešti in bil tam od 1907 profesor klavirja. Solistično kariero je začel po (1. svetovni) vojni. Obenem in zlasti zaradi svoje ustvarjalnosti-kompozicije je postal ena vodilnih osebnosti sodobne glasbe v prvi polovici 20. stoletja. Po zgledu poznoromantičnih skladateljev je svoj izraz obogatil s študijem ljudske glasbe. V ta namen je prepotoval vso Madžarsko. Njegova potovanja so obrodila bogate sadove. Zbral je na tisoče pesmi, ki so doma v tej deželi. V nadaljnjem ustvarjalnem razvoju pa sta njegovo pozornost pritegnila Igor Stravinski in Arnold Schönberg, pozneje pa še Alban Berg in Paul Hindemith. Bartók je svojo ustvarjalno domišljijo popolnoma sprostil in se izživljal v linearnem vodenju glasov. S tem je ustvaril drzna, ponekod ostra disonantna sozvočja. Tonalnost pa je razširil in tudi najdrznejše zvočne kombinacije usmeril k določenemu tonalnemu središču. Podedovane klasične oblike so z novimi vsebinami dobile drugačno fiziognomijo. Zaradi svojih zahtevnih in zapletenih skladb za življenja ni bil deležen priznanja, ki mu po pravici gre. Bartókovo zanimanje za madžarsko ljudsko glasbo in ukvarjanje z njo je precej vplivalo na

njegov skladateljski slog. Prava madžarska glasba, ki jo je odkril, je čisto nekaj drugega kot cenena ciganska glasba, ki sta jo sicer izkoriščala Johannes Brahms in Franz Liszt: njene melodije, zgrajene na modalitetah, imajo ostrejšo in strožjo potezo: po duhu je bolj možata, po občutku pa bolj prvinska. In ta madžarska ljudska glasba je bila Bartóku zgled za njegova lastna dela do časa, ko se je naselil v ZDA. Ob prvem srečanju njegove glasbe ponavadi ni prijetno poslušati, ker je razbita, neubrana in na videz brezoblična. Bartók je bil zelo moderen v tem, kako je ali ni uporabljal tonaliteto, in v svojem harmoničnem izrazu. Kajti njegova glasba je sad zapletenega razuma in jo je treba bolje spoznati, da jo moremo razumeti in ceniti. Toda v njegovih zadnjih delih, napisanih v Ameriki, sta dodani novi prvini, človečnost in čustvo – lastnosti, ki pojašnjujeta, zakaj te skladbe pogosteje slišimo in so bolj cenjene kot pa njegova zgodnejša dela iz prvih moških in zrelih let. Ko lahko samo preletimo Bar-

klavirski koncerti (1926, 1931 in 1945), dva Koncerta za violino in orkester (1908, 1938), Koncert za violo in orkester (1945) šest Godalnih kvartetov (1908-39), med orkestrskimi deli pa Divertimento

Naslovnica Bartókove partiture Tanz-Suite/Dance Suite, ki je izšla v tisku pri ugledni dunajski založbi Universal-Edition

(1939-40), Glasba za godala, tolkala in čelesto (1936-37), med komornimi deli pa še dve Rapsodiji za violino in klavir (1928). Med orkestrskimi deli in zaradi

povsem zadnjega ustvarjalnega obdobja.

Plesna suita je nastala 1923 ob 50-letnici združitve mest Budima in Pešte in so jo prvič izvedli na Madžarskem na slavnostnih prireditvah v Budimpešti. Odtlej jo je izvedla večina najodličnejših orkestrrov po Evropi in Ameriki. Suita je 5-stavčna: *Allegro vivace*, *Poco adagio*, *Presto*, *Moderato* in *Molto vivace*. Igrajo pa se nepretrgoma (attacca). Tema na način *ritornella*, tj. ponavljajoči se del kot pripev ali medigra pa povezuje delo v celoto. Najbolj presenetljiva značilnost te skladbe so ritmi. Tako npr. navaden 4/4-taktovski način omogoča v Bartókovih rokah presenetljive učinke. Ostinatni ritmi, ki so sicer tako pogosti v ruski glasbi, so redna sestavina glasbe. Ni težko pokazati, kako bistroumno spreminja navadno enoličnost ter ostinatne figure v prav presenetljive in očarljive vtise.

Koncert za orkester je Bartók napisal po naročilu sklada N. Kusevicke. Končal ga je leta 1943, prvič pa ga je izvedel Bostonški simfonični orkester pod vodstvom ruskega dirigenta S. A. Kusevickega (1874-1951) 1. decembra 1944. Ob naslovu »Koncert za orkester« mislimo bolj na glasbo preteklosti kot pa prihodnosti. Skladatelj je pojasnil, da je skladbo imenoval *Koncert*, ker obravnava instrumentalne skupine na solističen način. Bartók je še razkril, da je pomenilo to delo rešitev iz njegovega takratnega osebnega pesimizma. Njegova življenjska melodika in bogata partitura resnično bolj potrjuje ta življenje, kot pa ga zanikata. Delo se začne s predigro nekoliko otožnega značaja, godala takoj zastavijo glavno témo. Toda to otožnost kmalu prežene živahen *scherzo*. Tretji stavek je globoko razmišljujoč, a ne kaže na pesimizem, temveč je pesniški dokument, ki priča o enem Bartókovih najglobljih, najbolj vase zaprtih trenutkov. (Prihodnjič: Slovenija 3 in Mednarodni folklorni festival Beltinci)

Franc Križnar

Karikatura iz newyorškega časopisa med Bartókovim prvim obiskom v Ameriki (1928). Izraža, kako je bila sprejeta njegova »težka« glasba. Kritiki je med drugim zapisal: »Bartókova sinočnja glasba je amoralna, presega ločnico med dobrim in zlom, hkrati pa je daleč od nietzschejevske širine.«

tókov ustvarjeni opus, ne moremo mimo klavirskega albuma *Mikrokosmos* (1935), ki vsebuje 153 klavirskih miniatur ali kar nekakšen *Gradus ad Parnassum* / Prva stopnja na Parnas moderne glasbe, trije

povezave Bartókove umetne, umetniške in ljudske glasbe pa sta najbolj popularna ali kar izstopajoča Plesna suita (1923) kot skladateljevo tovrstno zgodnje delo in Koncert za orkester (1943-44) iz njegovega

... DO MADŽARSKE

Minimalna plača bo bruto 200 tisoč forintov

Socialni partnerji – delodajalci in Stalni konzultacijski forum vlade – so se 3. novembra dogovorili o bruto minimalni plači in o minimumu plače za poklicne delavce. Tako bo bruto minimalna plača v letu 2022 znašala 200 tisoč forintov, minimum plače za poklicne delavce pa 260 tisoč forintov. Delodajalci bodo lahko višje plače krili iz prihrankov davkov, ki letno znašajo 660 milijard forintov.

Po mnenju vlade je bilo gospodarstvo uspešno tudi v času pandemije, vlada je ohranila večino delovnih mest. Potrebo po večji minimalni plači so potrdili tudi državljani, na t. i. nacionalni konzultaciji, kjer se je 94 odstotkov ljudi strinjalo z načrtom vlade, naj se minimalna plača – ki je trenutno bruto 167.400 forintov – dvigne na 200 tisoč forintov.

Cepljenje – obvezno ali ne?

Vlada je pred dvema tednoma odredila, da je cepljenje obvezno za tiste, ki delajo v državnih službah (zdravstvo, šolstvo itd.), v vseh drugih sektorjih obvezno cepljenje lahko odredijo delodajalci. Toda v gospodarstvu še nobeno podjetje ni uvedlo obveznega cepljenja, saj se v trenutni situaciji na trgu dela bojijo, da jih bodo delavci zapustili in odšli k firmam brez obveznega cepljenja. Predsednik Zveze madžarskih sindikatov Tamás Székely je izpostavil, da ni podjetja, ki bi v trenutni situaciji tvegalo, da bo zgubilo dobre strokovnjake, ki pa niso cepljeni. Podatki sicer kažejo, da so vodilni kadri in delavci v administraciji (70 %) v veliko večji meri precepljeni kot delavci v proizvodnji (40 %). Predsednik je poudaril tudi to, da ni trgovskega podjetja kakor tudi ne podjetja javnega prevoza, ki bi si upalo pred bližajočimi se prazniki predpisati svojim zaposlenim obvezno cepljenje.

Po večurnih pogajanjih so se sindikati pedagoških delavcev in predstavniki ministrstva za človeške vire dogovorili, da bo vlada ponovno premislila in verjetno umaknila odredbo obveznega cepljenja pedagoških delavcev v javnem šolstvu.

Papuč mi je žitek rejšo

Kak 21. marciuša tak na vsisvecovo vsigdar svejče gorijo v Varaši na grobi partizana Alojza Škrjanca Mirkoja, steroga so na Verici pri Borovnjakovom rami tastrlili vogrski žandari. Tauma je letos že 76 lejt, depa lüstvo je eške itak nej pozabilo tau, ka se je tisto sprtolejt leta 1945 tam zgaudilo. Tau tō istina, kelko lüstva, telko fele pripovejdajo od tauga strašnoga dneva. Dja sem zdaj Borovnjakino Aranko, po možej Oreovec iz Števanovec gorapoisko, aj mi tapovejo, ka se je tam godilo. Zaka ranč njau? Zato ka tisti den so oni tō tam bili, gde so tastrlili partizana Mirkoja.

- *Tetica Aranka, kak si vi nazaj mislite na tisti den, gda so tastrlili Mirkoja?*

»Dja vse dobro vardjam, ka je tejsti den tam bilau, pa te sem

samo aj es ne prejdejo. Dejdek pa tak po špajsi, vejš vidla, zran večer do tōj. Pa tak je bilau.«

Röfcina Aranka med prebiranjem stari kejpov

- *Gda so prišli? V noči?*

»Nej, večer kesnau so prišli pa ednoga velkoga psa so meli s seuv, zato ka partizani so vsigdar s psaumi odli. Vsevkup ji je trinajset bilau, edna ženska pa dvanajset moškov.«

Arankina stariša

še samo šest lejt stara bejla. Tau, ka je včera bilau, tau vse tapozabim, ne vejim, kak je tau, dapa na tisti den dobro vardjam.«

- *Ta mi povejte, ka je bilau pri vas doma pred 76. lejt?*

»Naš dejdek je na Dolejnji Senik odo pa gda je domau prejšo, je pravo, vejte, ka je nauvoga? Na Seniki partizani djestejo. Naša baba pa taša prestrašena bejla pa je prajla,

- *Zaka so ranč k vam, k Borovnjaki prišli?*

»Nam so tak pripovejdali, ka oni so prauto Nencom šli, samo so oni ranč pri nas šli mimo. Naš pes je fejt lajo, gda so se partizani v dvauri stavili, mati je prajla, aj ati vō dé, nej ka bi kakšni tauvajdje odli. Ati je tavō odišo pa ga je več nej bilau nazaj, zato ka so ga nej nazaj pistili. Potejm je dejdek tavō ušo, depa prej k praga nej

staupo, samo v na dvera vō gleda. Jaj, puno je partizanov, je pravo nam, steri smo v tōjnji sejdli. Potejm so pomalek nutraprišli, tau je dobro bilau, ka naš mami je dobro vedo goučati z njimi, zato ka ona je z Būdinec bila pa vsakšo rejč razmila kak slovenski tak srbski. »Mi smo partizani, nič se ne bojte, nika vam ne dejemo,« so prajli, »v noči pri vas mo spali pa te zranje demo tādale.« »Lačni ste?« je mati pitala. »Dobro bi bilau malo nika djesti,« so prajli. Tak je te mati s klejti prinesla mesau pa piti. Da so tam večerdjali, so prajli, aj aukna dolazadelajo vse, aj ne vidi od zvūna posvejt. Baba se je tak zbojala od partizanov, ka njim je lagvo gratalo, depa partizani so nikoga nej pistili, ka bi vō iz kuče staupo. Depa tau je bilau špajсно, gda so z večerdjov zgotauvili, te so spejvati začnili. Dejdek njim je pravo, ka tau se daleč čuje, nekak de čūjo pa pridejo žandari. »Nika se ne bojte, niše baje nede,« so prajli partizani pa so spat šli.«

- *Vsi, ka so bili partizani, so spat šli?*

»Nej, edni so stražali na paudi za ramom, tak ka so se menjavali vsakši dvej vōri. Oni so dobro spali, depa baba, dejdek, ati, mama pa mi, mlajši nikanej, zato ka fejt smo se bojali, ka baude. Dja sem te šest lejt stara bejla.«

- *Ka je bilau drugi den?*

»Dejdek je pravo partizanom, ka on je tak zgučani, ka s Batjin sausedom k Petra (Őriszentpéter, op. ured.) na senje deta. »Dja moram tejt, zato ka ovak špajсно baude pa nikak sé prejde.« »Nič nej baja, vej je mi postrejlamo,« je pravo prejden. Dejdek je te tavō k oslici ušo pa tak nazlūk slamo vtjupgrablo. Ati, dja pa prejden partizan, steri je spadno, mi smo pa drva žagat šli nejdaleč kraj od rama. Te čas je eden saused prejšo pa pito dejdeka, zaka nede na senje. On ma je pravo, ka ne more,

zato ka so partizani prišli. Gda je on tau čōjo, hajt, nutra po globki pauti prej k gauštja na Dolejnji Senik odleto pa tam zglaso.«

- *Ka se je potejm zgaudilo?*

»Nej trbelo dosta časa, kaulak rama so sodactje vse zasedli. Eden Romejnar, steri je pri

sta leko tak prišla, ka je straža nej vpamet vzela.«

- *Leko ste vujšli?*

»Partizani so te že pred ramom stali pa nej so nas steli pistiti, depa dejdek pa baba sta nikak zato vujšla nutra po globkoj pauti. Ati se je tō začno čemeriti pa pravi mamina, aj zgrabi

Njena baba pa dejdek

Vejčini bejo kak sodaški begunec (menekült), je ta v gauštjo nam prineso nazlūk edno kolau na kauce (kolovrat), kak če bi go nazajprineso. On je nam pravo, aj vsi vō iz rama dejo, zato ka do sodacke

dejte, mojoga brata Djaužina, steri je tri mejsece star bejo, pa aj leteje, ka je nevola. Tak je bilau, mati je zgrabila brata pa začnila dola po brejgi leteti, dja pa za njauv. Mami je vō iz papuča (natikač) staupi-

Arankini zdavanjski kejp. Oženjena je bila z Röfcinim Jenekom, steroga smo vsi poznali kak kantora v števanovskoj cerkvi

včasín strejlali. Mi smo brž domau odleteli, tam je že mama obed tōjla, gulaž za partizane, zato ka so tau prosili. Tam so oča njej prajli, ka tak včasín morajo vō iz rama, zato ka če se partizani ne dajo prej k, te do sodacke strejlali pa cejli ram goravožgejo.«

- *Tau so nej vpamet vzeli partizani, ka Rumejnar pa Batjin Kalman sta tam odla?*

»Tau dja tū ne razmejim, kak

la, aj bola leko beži, dja sem tau mislila, ka ga je tanjala pa sem se dolapotūlila, ka ga goravzemem. Pa tau sem mejla velko srečo, zato ka ranč te je strejlo vogrski sodak. Golaubiš je više moji pleč prejkletu pa zraven nutra v Mirkona, steroga je bujo. Če bi se dja te nej dolapignila po papuč, te bi tam name tastrejlili pa nej Mirkona.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas (6)

PRIPOVEJSTI OD STARI SLOVANOV

Že smo dva velikva slavski-va boga, Perüna pa Volosa, spoznali. Gnes je tretji na redej, steri je pri stari Slavaj skrak baltskoga maurdja najbolje naprej valaun biu. Vsi drugi Slavi so ga meli, so se njemi poklanjali, njemi dare nosili. Ta gnešnja pripovejst nam od toga guči, kak so naši stari rejsan nej samo enoga boga za največšoga, za najbolje prejnoga meli. V eni krajini je eden biu najvišiši, v enoj drugoj je steri tretji za največšoga valau. Kak povejdano, tam više na söveri Evrope je Svetovid najbolje visko biu postavljeni.

Svetovid

Té poganski baug je nej samo eno ménje emo. Zaprav, v vsikšoj krajini je nekše svoje ménje emo, depa vsikšo gnako pripovejda: Svanthevit, Suvit, Svetovid, Svantevid pa gvüşno ka Svetovid tö. Vsikša ta varianta pa gnako nam pripovejda, Svetovid je baug, steri na vse štiri kraje sveta nagnauk gleda, ji vidi. Njegva glava štiri obraze ma, vsikši na eden kraj gleda. Tau se v njegovom imeni čuje, se tapršte; svejt-vidi. Zavolo te svoje glave Svetovid vse vidi pa vse čuje. Kak če bi od krščanskoga Boga pripovedjali, za sterga se tö vej prajti, kak vse vidi pa vse čuje. Depa té naš stari baug je kaj drugo eške tö vedo. Vse njemi je bilau poznano, ka se je že davnik nazaj zgodilo, kaj se gnesden godi pa ka vse de se eške zgodilo. Njegvo ménje je rejsan staro. V sanskrti »vid« znamenüje, ka »vedeti«. Sanskrt je stara rejč iz Indije, ka od toga pripovejda, ka Slavi smo

indoevropsko lüstvo. Leko povejmo, ka rejsan za trno staro ménje toga boga dé. Kak boga bildja, odavanja

ali brejg), Poseritz (ménje Poseric nemo tumačili), Gören (leko, ka staroslavsko moško ménje Goran

kip stau kak na našom keipi. Ta so k njemi velke dare nosili, drage dare, zlat pa drage kamne tö. Depa nut

nikoj djau. Depa njega je bole kak vöra tisto velko blago migalo, stero pa je nigdar nej najšo. Vedli so, ka de se zgodilo, že prva so ga nekan zakopali, leko ka v maurdje nutpistili, ne vej se. Eške gnesden ga iškejo kak Atilov grob, vej pa aj bi nebesko bogato blago bilau. Vilsav III. je slejen staroslavski knez biu. Več je nej poganske boge molo. Po njegovj smrti 1325. leta se na Ruano začnejo Nemci gorseliti, rejč pa kultura naši stari Slavov pomalek mejrati začne.

Sv. Vid

Po nisterni aj bi ranč svetnik svejti Vid iz našoga poganskoga boga Svetovida vöprišo. Vejmo, krščanstvo je dosta poganskoga gorvzejlo pa na nauvi »nut zravnało«, če tau tak povejmo. Eden od tej variant aj bi ranč svetnik sveti Vid biu. Zgodovina od njega nika ne more prajti, samo krščanska legenda živé, kak aj bi bilau, če bi bilau. Steri za tejm stodjijo, ka aj bi se iz poganskoga vörvanja v Svetovida naraudo, pravijo, ka je takši sveti človek nigdar nej živo pa rejsan samo za transformacijo staroga slavskoga boga v krščanskoga svetnika dé. Če malo poglednemo po Evropi, zavole cerkvi vesnic pa varašov najdemo, ka nejgvo ménje majo. Depa, samo tam, v tisti krajini, v sterij gnes živejo gnešnji Slavi ali so indasvejta naši stari Slavi živeli. Kak stoj vörvle, aj vörvle, tak za njega istina aj ostane.

Miki Roš
Kejp: wikipedija

Té 2,67 metra viski kip Svetovida iz kamna vösklesani so 1848. leta najšli v vodej reke Zbruč v Ukrajini. Gnes v muzeji v Krakovi na Polskom stodji.

po kipüvanja, eške kak boga bojne so ga častili. Na tom mesti se malo moramo staviti. Gda smo od velkoga boga Volosa pisali, smo tö prajli, ka baug bojne gé. Nika smo nej naaupak prajli ali napisali. Nejso vsi Slavi gnakoga boga za bojno vözglasili. Bole na djugi je tau Volos biu, više gor na söveri pa je Svetovid bojno prejk emo. Pri nas, v naši krajini, so Svetovida tö na velki častili, neje pa najbolje visko gor biu postavljeni. Od toga, kak so ga na söveri za prejnoga meli, parpovejda velki tempel, ka je na otoki Rujni stau.

Rujna, Ruana

Gnes se otok v sövernomenškom maurdji Rügen zové. Dosta krajov, vesnic mali varašov eške v sebi nosi dosta toga, ka nam od stari Slavov pripovejda. Malo ji poglednimo: Brege (nut je naša rejč breg

znamenüje), Sagard (Zagrad, neka, ka je zagrajeno), Thesenvitz (Tešenvic, tau ménje je trno v žlati s Tešanovcami v Prekmurji). Zavolé takšni imen bi eške leko najšli, stera pripovedajo, ka so inda naši stari Slavi tam živeli. Depa od Svetovitoga templa malo več povejmo. Gnes se več od njega več nin nika ne vidi. Vej se pa, ka je velki, trno velki biu. Od toga se v stari dokumentaj leko dosta taprešte. Tak se tö vej, ka je na konci otoka (sziget) stau, skrak njega pa reka Recknic teče (znauva slavski koren té rejči, stera iz »reke« vöpride). Z viskimi zidinami je biu zagrajeni, na vsikšnom kükli je velki stolp (torony) stau. Ja, Svetovid, njegovj štirge obrazi na enoj glavej pa štirge stolpi, tau ne more slučajno biti. Nut za tejm zidinami je velki boži ram stau. V njem je skur takši

je samo eden človek leko stano. Ranč un je vse te dare nut noso, vsi drugi so je pred prag dojdevali. Ena legenda od toga človeka, ka je leko nutojdo, je eške živa gé. Prva je nud stano, si je zrak mogo vzeti, ga tak dugo v sebi držati, dokejč je nej nazaj vöprišo. Vörvali so, ka človekova sapa ne smej boga v njegovom rami zmutiti. Tak se ne vej, kak je tempel znautra vögledo. Kak pa je bilau, gda je té človek mrau. Že v mladi lejtaj so kakšnoga pojba kcujevčili, ka gnauk svejta un sveti človek grata pa po tejm pokojnoga vömini. Takšnomi človeki so žrec prajli. Od nji mo drgauh kaj več povedali. Dugo so žreci do Svetovida ojdli, dokeč je nej nauvo krščanstvo svoje naprajlo. Danski krau Valdemar je 1168. leta s svojo sodačijo na Ruano vdaro, vse pogansko dojpauδρο, Svetovidov tempel je tö na

PRVA KAK LIKI BI V PEŠT PRIŠLI ...

Letos vleti smo vsi malo bole slobaudni gratali. Leko smo dojdali maske, znautra rosaga smo leko kama koli šli. V gnešnji virušni cajtaj je vnaugo lüdi gorprišlo, ka na Vogrskom tó dosta lejpoga geste, vnaugi so mogli pripoznati, ka premalo poznajo svojo domovino.

Na konci juliuša smo se s starišami napautili v krajino kauli Budimpešte, ka bi malo klantivali na srejdí rosa-ga. Že prvi den smo čütili, kak veuki blagoslov je pošti-ja M86, vej pa na njej samo malo autonov in kamionov pela, tak leko človek v ednoj vöri méрно pride do Győra. Avtocesta M1 je že edna drüga pripovejst, vej pa povezüje vzhodno in zahodno Evropo. Če štoj malo novice šté, leko vidi, ka na tajoj poštiji skoro vsikši den geste nikša nesreča.

Tistoga sunčnoga julijskoga dneva pa smo srečo meli, brezi vekši problemov smo leko pri mesti Bicske doj z avtoceste odpelali. Naš prvi ciu je biu varaš *Zsámbék*, šteri je najbolje eričen po svojoj trnok staroj cerkvi, ki je nej cejla. Gda smo s park-placa gor na brejg stapali, smo malo zablaidili, donk pa smo za en malo prišli do zidine, štero so zdignili na začetki 13. stoletja v roman-skom in gotskom štiluši. Leta 1763 se je zemla grau-bo trausila pri Komáromi, te je ta premontrejska cerkev s klauštrom sploy na nikoj prišla. Od tistoga mau so go nej popravili, gnes leko turisti celau staupijo med njene

indašnje stené.

Človek stogi v cerkvi, pa je donk pod milim nebom. Tau je špajсно čütenje: vör-šli.

Znautra v cerkvi v Zsámbéki, od kec se lepau vidi nébo nad človökom

nicke v tom varaši so mogli trnok strašne greje meti, če jim je Baug eške ižo molitve porüšo. Od zvüna pa znaut-ra se dobro vidi, ka je zidina vrnau takša kak sta cerkvi v vesnicaj Ják in Lébény, šteri

Viadukt v Biatorbágyi čaka gnes turiste - eksplozija je bila skoro djenau pred 90 lejtami

so v romanskem štiluši zozidali benediktinci.

Zsámbék je eričen eške po svojom *muzeji posvejtov*. Najdemo ga znautra v varaši v ednoj paverskoj iži z 19. stoletja, gde nutpokaže-jo veuko kolekcijo Ferenca Borusa. Zbiratel je posvejte vküpisko od 1960-i lejt, biu je takši den tó, gda je više

dvajsti falatov vküppaubro. Vnaugi so bili zamazani, rid-javi in strejti, zatok je je sam v red vzeu. Vse je za svoje peneze küpo, svojo prvo raz-stavo s 250 posvejtami pa je opro leta 1970.

Glas maloga muzeja je prejk medijov naglo prišo med vogrsko lüstvo, depa v tihinske rosage ranč tak. Stare posvejte so na pausado djemali, gda so filme redili, s tisti penez je leko zbiratel furt nauve in nauve lampaše küpo. Ram, gde gnes najde-mo razstavo, je leta 1979 doj-küpo varaš Zsámbék, najgir lidgé si leko tam poglednejo više gezero posvejtov.

V trej sobaj vidimo male in veuke lampaše, med njimi takše na patruli ali takše, štere so rudarge (bányászok) nücali pod zem-lauv. Posvejtke so vse felé forme, med njimi je edna cejla zbirka s Kine. Zbiratel, šteri je za svoj muzej daubo

avtoceste leži mesto *Biatorbágy*, šteroga so v 1960-i lejtaj združili z dvej varašov in v šterom ranč tak živé nemška narodnost. Skaus mesto pela železnica z Budimpešte prejk Hegyeshaloma v Avstrijo in prejk Rajke na Slo-

Vsi skoro gnaki, depa vsi malo ovaški - više gezero posvejtov v muzeji v Zsámbéki je nekda v kmici sveklino daval

vaško. Cugi pa so tisti, zavolo šteri nam ime Biatorbágy tak poznano cinga v vüjaj. 13. septembra 1931 je Szil-veszter Matuska v luft spüsto železniški maust, na šterom je vrnau te pelo šnölcugprauti Beči. Lokomotiva (moz-dony) in prvi багаuni so spadnili v globočino, mrlau je 22 lüdi. Zavolo te akcije so začnili v 1930-i lejtaj politično dojzračunati z ilegalnimi komunistarami, če rejsan so nej uni krivi bili.

Pravijo, ka je prej Matuska nej sto nikoga vmoriti, vej je pa originalno tovarni cug čako. Pautnicke so tau nesrečo meli, ka je tovarni mašin zavolo tehnični problemov nindrik dojstano in spüsto naprej cug z lidami. Gnes leko po stubaj splezdi-mo gor na više dvajsti mejte-rov visiki spominski maust in vidimo, ka ga več samo piciklaši in drügi turisti nücajo. Železnica že indrik pela, v Biatorbágy pa eške zdaj sploy dosta lüstva pride zavolo eričnoga viadukta.

Gda smo se prauti Budimpeš-ti pelali, nam je na pamet prišlo, ka bi si poglednili *nemški sodački cintor v Budaörsi*. Čedna navigaci-ja nas je odpelala djenau do železni dveri veukoga grau-bišča, nej smo pa znali, ali

so oprejte. Radi smo bili, gda smo donk leko nutstaupili na najvejši bojni cintor na Vogrskom, gde več kak 17 gezero sodakov počiva. Té nemški in vogrski vojaki so spadnili prauti konci drüge svetovne bojne, gda je fronta že na Madžarskom bila. Med tejmi trnok dosta križa-mi smo iskali ednoga Gore-njesenčara, šteri je spadno leta 1944 in je njegva držina šestdeset lejt nika nej znala o njem. Na cintori smo edno živo düšo nej najšli, ki bi nam leko pomagala, zatok smo gorpozvali mobilno numero, štero smo najšli na interneti. Moški na drügom konci linije je pravo, ka je škoda, ka smo vrnau v soboto prišli, vej je pa kancelaj na graubišči samo delaven dén oprejti.

Z malo žalostnim srcom smo se podali dale prauti Budimpešti, vej smo pa te eške nej znali, ka nas Boža rauka za par dni nazajpripe-la v Budaörs ...

(se nadaljuje)
-dm-

SPORED SLOVENSkih TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV

**OD 12. NOVEMBRA
DO 18. NOVEMBRA**

PETEK, 12.11.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Ugri-
znimo znanost, oddaja o znanosti, 11.00 Začnimo znova,
slovenska nanizanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Globus, 12.30
Točka preloma, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35
Odpotovanja, Kanada od Atlantskega do Tihega oceana,
potopis, 14.40 Prislunhimo tišini, izobraževalno-svetovalna
oddaja, 15.10 Mostovi - Hidak, magazinska informativna od-
daja, 15.50 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport,
Vreme, 17.30 Slovenski magazin, 17.55 Duhovni utrip, 18.10
Bacek Jon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Sloven-
ska kronika, Šport, Vreme, 20.00 V petek zvečer, 21.25 Na
lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Kinoteka:
Imitacija življenja, ameriški film, 1.20 Dnevnik Slovencev v
Italiji, 1.45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.40
Napovedujemo

PETEK, 12.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.05 Dobro jutro, 12.50 O živalih in ljudeh,
izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.30 Na vrtu, izobraže-
valno-svetovalna oddaja, 14.10 Vlado Kreslin: Poj mi pesem,
koncert, 16.00 Pozabljeni Slovenci, Friedriger&Czeike, do-
kumentarni film, 17.00 Namizni tenisturnir svetovne serije,
osmina finala (M), 19.50 Košarka - liga ABA, Split : Krka,
21.55 Pismo iz Masandžije, kanadski dokumentarni film,
23.10 Zadnja beseda! 1.10 Info kanal

SOBOTA, 13.11.2021, I. spored TVS

6.10 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program, 10.45 Osve-
žilna fronta, oddaja za mladostnike, 12.40 Kaj govoriš? So
vakereš? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih
in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.05 Podjetno
naprej, Jana Sever, vinogradnica in vinarka, 15.10 Popoln
planet, Ljudje, koprodukcijska dokumentarna serija, 16.00
Naš vsakdanji kruhek, Iz roda v rod, slovenska nanizanka,
16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poro-
čila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.50 Zadnja be-
seda! 18.35 Ozare, 18.40 Kuhar Štef, risanka, 18.57 Dnevnik,
Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker,
kviz, 20.55 Kaj dogaja? 21.25 Preko trupel, britanska nada-
ljevanka, 22.25 Poročila, Šport, Vreme, 22.50 Na svidenje,
sin moj, kitajski film, 1.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.20
Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 3.15
Napovedujemo

SOBOTA, 13.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Najboljše jutro, 8.30 Pričevalci, Anton
Cizel, 10.15 Začnimo znova, slovenska nanizanka, 11.40 Av-
tomobilnost, 12.15 Imitacija življenja, ameriški film, 14.30
Namizni tenis, turnir svetovne serije, četrtfinale (M), 16.15
Smučarski tek in biatlon: oddaja predsezono 2021/2022,
16.55 Alpsko smučanje - svetovni pokal, paralelna tekma
(Ž), 18.20 Namizni tenisturnir svetovne serije, polfinale (M),
20.05 Na obali Chesil, angleški film, 22.00 Zvezdana, 22.55
Demolition group, koncert, 1.35 Info kanal

NEDELJA, 14.11.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 11.15 Ozare, 11.20 Obzorja duha, Tre-
tje obdobje v krščanskih skupnostih, 11.55 Ljudje in zemlja,
izobraževalno-svetovalna oddaja, 12.40 Kuhinja naših non
dediščina solin, Zgodovina solin, kuhanje: sardele v šavorju,
13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 V petek zvečer,
14.45 Na lepše, 15.15 Dean, ameriški film, 17.00 Poročila ob
petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.00 Družina Jazbe-
čjak, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo
tedna, Šport, Vreme, 20.00 Vsa bitja, majhna in velika, brit-
anska nadaljevanka, 20.50 Intervju, 21.40 Poročila, Šport,
Vreme, 22.10 Olimpijski ogenj: 30 let Olimpijskega komiteja
Slovenije, dokumentarni film, 23.10 Za lahko noč: Letni časi
Jesen, Mate Bekavac in godalni orkester (P. I. Čajkovski),
23.20 Dnevnik Slovencev v Italiji, 23.45 Dnevnik, Politično

s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 0.40 Napovedu-
jemo

NEDELJA, 14.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Duhovni utrip, 7.15 Koda, 7.45 Ugri-
znimo znanost, Mikroplastika v rekah, oddaja o znanosti, 8.10
Cellofest Ljubljana, otvoritveni koncert, 8.40 Imago Sloveni-
ae: Moški komorni zbor iz Bolgarije, Pravoslavna glasba, 9.25
Vokalna skupina Plamen iz Toronta, koncert ob 25-letnici,
10.00 Začnimo znova, slovenska nanizanka, 11.00 Zgodbe iz
školjke, Ribič Pepe: Kako je bil Pepe prepogumen, mozaična
oddaja za otroke, 11.40 Odpotovanja, Kuba, potopis, 12.45
Ambienti, 13.20 Greta, koprodukcijski dokumentarni film,
15.15 Smučarski skoki: oddaja pred sezono 2021/2022, 15.55
Alpsko smučanje - svetovni pokal paralelna tekma (M), 17.30
Namizni tenisturnir svetovne serije, ženski in moški finale,
19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Španska gripa nevidna ubijalka,
francoska dokumentarna oddaja, 21.05 Laurel Canyon, por-
tret nekega časa, ameriška dokumentarna serija, 22.25 Vi-
kend paket, 23.50 Zvezdana, 0.50 Kaj dogaja? 2.25 Info kanal

PONEDELJEK, 15.11.2021, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05
Obzorja duha, Tretje obdobje v krščanskih skupnostih, 11.00
Začnimo znova, Na kmetiji je lepo, slovenska nanizanka,
11.30 Vem!, kviz, 12.00 Intervju, 13.00 Prvi dnevnik, Šport,
Vreme, 13.35 Odpotovanja, Jordanija, potopis, 14.40 S-preho-
di, Maja Blagovič, igralka, 15.30 Dober dan, Koroška, 16.00
Studio Kriškraš, Spoznaj Amari, mozaična lutkovna oddaja
za otroke, 16.25 Z kot Zofka, Avtomehanika, mozaična oddaja
za predšolske otroke, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme,
17.25 Podjetno naprej, 18.00 Kepice, risanka, 18.10 Pujsa
Pepa, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska
kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00
Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Opus, 23.30 Glasbeni
večer: Nikola Pajanović, Simfoniki RTV Slovenija in Francisc
Prat (P. I. Čajkovski: Koncert za violino, op. 35), 0.30 Dnev-
nik Slovencev v Italiji, 0.55 Dnevnik, Slovenska kronika,
Šport, Vreme, 1.50 Napovedujemo

PONEDELJEK, 15.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.30 Dobro jutro, 13.10 Prislunhimo tiši-
ni, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.45 Zadnja beseda!
14.30 Na lepše, 15.20 Nara Petrovič človek, dokumentarni
film, 16.30 Integrirana oskrba, dokumentarna oddaja, 16.50
Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.40 Ku-
hinja naših non dediščina solin, Zgodovina solin, kuhanje:
sardele v šavorju, 17.55 Ženska, dokumentarni film, 20.00
Odpotovanja, Mongolija: plemenski izzivi, potopis, 20.50
Dediščina Evrope: Anatomija izdajstva, češka nadaljevanka,
22.30 Podjetno naprej, 23.10 Limonada, kratki igrani film
AGRFT, 23.35 Miss 3000, kratka TV-igra AGRFT, 1.10 Info
kanal

TOREK, 16.11.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro Poročila, 10.05 Opus,
10.50 Začnimo znova, slovenska nanizanka, 11.20 Vem!,
kviz, 11.55 Tednik, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35
Odpotovanja, Indija: Sveta dežela, potopis, 14.45 Duhovni
utrip, 15.15 Kanape - Kanapé, oddaja za mlade, 16.00 Špasi
učitelj II., nizozemska otroška nanizanka, 16.25 Firbologi,
mozaična oddaja za otroke, 17.00 Poročila ob petih, Šport,
Vreme, 17.25 Koda, 18.00 Tib in Tamtam, risanka, 18.10 Ba-
cek Jon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska
kronika, Šport, Vreme, 20.00 Volk je, volk je! danska nadalje-
vanka, 20.55 Kako so uničili Irak, francoska dokumentarna
serija, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Pričevalci,
Franc Primožič, 1.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.40 Dnev-
nik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.35 Napovedujemo

TOREK, 16.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.15 Dobro jutro, 14.00 Avtomobilnost

14.30 Slovenski magazin, 15.00 Dva vodika, en kisik, do-
kumentarni film, 16.05 Kaj dogaja? 16.40 Joker, kviz, 17.55
Ženska, dokumentarni film, 20.05 Temna stran zlata, fran-
cosko-kanadska dokumentarna serija, 21.05 Dean, ameriški
film, 22.45 Kaj govoriš? So vakereš? 23.10 Pred vrati pekla,
Neapelj - v iskanju kamore, španska dokumentarna oddaja,
1.10 Info kanal

SREDA, 17.11.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05
Koda, 10.50 Začnimo znova, slovenska nanizanka, 11.20
Vem!, kviz, 11.55 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vre-
me, 13.35 Odpotovanja, Indija: V iskanju Himalaje, potopis,
14.40 Osmi dan, 15.15 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.30 Mo-
stovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.00 Male
sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 (Ne)
znana poglavja slovenske zgodovine, Čebelarstva pravda,
izobraževalno-dokumentarni film, 17.55 50 knjig, ki so nas
napisale, Niko Grafenauer: Pedenjped, 18.00 Bela in Seba-
stijan, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska
kronika, Šport, Vreme, 20.05 Hrupna sosed, španski film,
21.25 Moški, kratki igrani film AGRFT, 22.00 Odmevi, Kul-
tura, Šport, Vreme, 22.50 Sveto in svet, 23.50 (Ne)znana
poglavja slovenske zgodovine, Čebelarstva pravda, izobraže-
valno-dokumentarni film, 0.25 Dnevnik Slovencev v Italiji,
0.50 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.45 Napo-
vedujemo

SREDA, 17.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.15 Kanape - Kanapé, oddaja za mlade,
10.45 Dobro jutro, 13.30 35 let ansamblov Trutamora Slo-
venica in Vedun: Zvočne podobe Zemlje s pozabljenimi pe-
smimi in glasbili preteklosti, 15.15 Ambienti, 16.10 Vikend
paket, 17.50 Sam svoj: Jože Babič, dokumentarni film, 19.50
Žrebanje Lota, 20.05 Moj klasični hit, Marjan Batagelj, 20.10
Na novo odkriti Beethoven, nemška glasbena dokumentar-
na oddaja, 21.10 Moje mnenje, 22.10 Prevara (V.), ameriška
nadaljevanka, 23.50 Od Kapitala do kapitala - Države v času
NSK, dokumentarni film, 1.50 Info kanal

ČETRTEK, 18.11.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 (Ne)
znana poglavja slovenske zgodovine, izobraževalno-doku-
mentarni film, 10.50 Začnimo znova, slovenska nanizanka,
11.25 Vem!, kviz, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik,
Šport, Vreme, 13.35 Odpotovanja, Otok Ascension, potopis,
14.45 Slovenski utrinki, 15.10 Težišče - Súlypont, pogovorna
oddaja, 15.45 TV-izložba, 16.00 Mulčki, risanka, 16.05 Krom-
pir, razvedrilna oddaja za mlade, 17.00 Poročila ob petih,
Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost, Elektroenergetski
sistem, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko, Odpadki, 18.05
Reaktivčki, Saharska puščava, Afrika, risanka, 18.20 Vem!,
kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00
Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport,
Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Dediščina Evrope: Anatomija
izdajstva, češka nadaljevanka, 1.15 Ugriznimo znanost,
Elektroenergetski sistem, oddaja o znanosti, 1.40 Dnevnik
Slovencev v Italiji, 2.05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport,
Vreme, 3.00 Napovedujemo

ČETRTEK, 18.11.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.20 Dobro jutro, 14.00 Sveto in svet, 15.10
Od Eldorada do pekla, potopis, 16.20 V petek zvečer, 17.55
Sam svoj: Jože Babič, dokumentarni film, 20.05 Orient
Express, vlak, ki je pisal zgodovino, nemško-avstrijska do-
kumentarna oddaja, 21.05 Avtomobilnost, 21.40 Ambienti,
22.15 Samo1planet: Slovenski mladinski orkester in Kata-
lena, 22.50 Gala večer slovenskih koreografij - SNG Opera
in balet Ljubljana, SNG Maribor, DBUS, 23.50 Slovenska jazz
scena: Marezi Jazz 2012: Big band Orkestra Slovenske vojske,
1.45 Info kanal

20
2021

MEDNARODNA LIKOVNA KOLONIJA
NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP
INTERNATIONAL FINE ARTS COLONY

■ Monošter-Szentgotthárd

Vabilo

Zveza Slovencev na Madžarskem,
Občina Monošter in
Galerija - Muzej Lendava
vljudno vabijo Vas in Vaše prijatelje na
odprtje razstave umetniških del nastalih na

20. mednarodni likovni koloniji v Monoštru.

Odprtje razstave bo v petek, **12. novembra 2021**,
ob 17. uri v Slovenskem kulturnem in informativnem
centru v Monoštru.

Razstavo bo odprl **Damjan DAMJANOVIČ**,
direktor Javnega sklada Republike Slovenije za
kulturne dejavnosti.

Strokovno predstavitev likovnih del bo podal
umetnostni zgodovinar **Atila PISNJAK**.

Razstavljajo:

Dubravko BAUMGARTNER, CSUTA György,
Endre GÖNTÉR, FODOR-LENGYEL Zoltán,
Ferenc KIRÁLY, KOVÁCS Ferenc,
Arkan AL NAWAS, NEMES László,
PAPP Hajnal, PÓSA Ede in VANYÚR István

Pod Srebrnim brejgom ...

... nikšen velki škandal se v zadnjem tedni nej zgaudo, niena afera nej naprej prišla. Tau malo čudno vögleda, kak bi neka nej vredi bilau. Gda so lidge tak včeni, vsikši teden redno porcijo vsega toga dobiti, se leko pitajo, neka naaupek dé. S tejm, ka je lüknja v državni kasi vse vekša, s tejm se skur niške ne spravlja. Tau pa vse zatoga volo, ka v domanji buksi do lüknje vse vekše gratale; vsikši den vse drakše gé. Šok je velki, mela je za 30 % drakša, umetno gnojilo za 100 % je gor skaučilo, špageti pa vse takše za 15-20 % pa tak naprej pa tak tadale. Depa sreji toga mejseca se eške čaka. Vse de dosta drakše, dosta drakše, masau tö, stero svojo staro cejno zagnauk eške drži. Zatoga volo se vekša inflacija čaka, stera svojo lagvo glavau že eden čas vüška zdigava. Prausne lidi nika dobroga ne čaka, na drugom kraji pa se vsi tisti, steri s politiko z rauko v rokej delajo, velke pejneze si talajo. Od pacina pa od dizla, baukše, ka sploy ne pripovejdamo. Če je eške tau sprtolejt zavolo covida liter samo en evro košto, je zdaj že skur za 40 % drakši grato. Najmenje so tisti, ka kadijo, lagvo obodli. Samo za 2,5 % so cigaretlini goršli. Vsikši den gordejo pozitivni na covid tö. Eden den za drugim nauve rekorde prinese. 3456 je slejgen rekord, 45 % vsej, ka so testejrani bili, betek v sebi majo. Tö v špitalaj té lagve rekorde na nauvo pišejo. Vse več ji tam mora ostanoti, vse več ji mejra. Ta velki boom be-težnikov se je čako. Se je čakalo, leko bi ovak bilau, pa je nej bilau. Svejtki so svoje prinesli. Lidge so se vküper najšli, v nisterni mestaj so nauč čaralic z rejdnimi veselici meli. V Rakičani skrak Murske Sobote je ena takša velka bila. Lidge so skur eden po drugom ojdlj, prauti kraji več niške nikoga nej kontrolejro. Ja, boom se je čako, zgaudo se je. Tak se ma zgoditi, ka de se Slovenija znauva doj zapejrata. Nej vcejlak, prejnji glavaške pravijo. Nej vcejlak, depa dun neka moramo naprajti, ka se tau dojtavi, se na velke čuje. Politični analitiki so se že zgasil, ka nedo nika doj zapejrati. Premieri pa njegvoj garnituri se vsevküper že pošteno trausijo stauci. Z zapejranjom bi je do kraja strausilo, pravijo. Ne vüpaio tau naprajti, ka je že bilau; policajska vöra, krčme dojzapejrejte, šaule tö, pa baute brezi gestija, samo v domanjoj regiji ostanoti. Straj lidi pred nevalo je preveč velki grato. Če smo gnes že tak na velki pri procentaj, eške tau povejmo: menje kak 20 % lidi samo eške vlado (kormány) podpejra. Zavolo toga je vse bole krepek glas, ka pred časom nauve volitve trbej.

Na nauvo trbej, vcejlak na nauvo trbej si zbroditi, kak de se tada le z energijo delalo. Vejmo, kakše katastrofe se zavolo globalnoga segrejanja godijo. Trbej, tau, rejsan trbej začniti eške bole regulej-rati. Depa ranč energenti (pacin, letrika) so botri vsemi tomi, ka je v zadnjem enom mejseci ali dve tak drago gratalo. Za tau bi tö trbelo nekšne regule vönajti. Od materiala za zidarijo pa vse takše smo sploy nej nika dojdavali, od toga, kak so majstri svoje numere gorzdignili, tö nej. Baukše, ka nej, leko bi koga glava začniti boleti. Na sterom mesti de se té čalejrski kraug zgotovo, niške ne vej. Vej se samo tak, ka v buksi prausni lidi, kak že točkar povejdano, se pozna. Že tak v Sloveniji zavole lidi pod pragom srmaštva živé, vse tau eške več ji ta dojsüne. Srebrni brej bi rad optimističen ostano. Trno se mantra, depa nejde njemi najbole.

Miki Roš

Tisztelt Pályázók!

Ezúton tájékoztatjuk, hogy a „Mikro-, kis- és közép vállalkozások fejlesztésének támogatása a szlovén Rába-vidék területén” c. pályázati kiírás, a felkészülési időt követően, 2021. november 2-án megnyílt. A pályázati adatlapok és kapcsolódó dokumentumok benyújthatók a rabavidek@pm.gov.hu e-mail címen.

A pályázat benyújtásához a kitöltött Pályázati Adatlaptól PDF és WORD formátumban, valamint a szükséges mellékleteket PDF formátumban a rabavidek@pm.gov.hu e-mail címre szükséges egyidejűleg megküldeni.

A pályázat benyújtása érvényességének feltétele, hogy a letöltött és cégszerűen aláírt 2 db nyilatkozat (Nyilatkozat a pályázat benyújtásáról és Nyilatkozat támogatási jogviszonyhoz) eredeti példányait a pályázó a Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztálya

(1051 Budapest, József nádor tér 2-4.) részére postai úton eljuttassa.

A pályázati dokumentáció benyújtásának határideje:

- a Pályázati Adatlap, a szükséges mellékletek csatolása, valamint a 2 db nyilatkozat PDF formában való megküldése legkésőbb a pályázati kiírás meghirdetését követő 30. nap, vagyis 2021. december 2. 24:00 óra;
- a 2 db nyilatkozat postára adásának határideje az elektronikusan megküldött pályázati dokumentáció megküldését követő munkanap 24:00 óra.

A fenti határidők elmulasztása jogvesztő.

A Pályázók a Pályázati Kiírással kapcsolatos további információkat kérhetnek a rabavidek@pm.gov.hu e-mail címen, továbbá az Országos Szlovén Önkormányzat munkatársaitól.

2021. november 2.

Sikeres pályázást kíván az Országos Szlovén Önkormányzat!

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna
slovenska samouprava, Urad
predsednika vlade, oddelek za
narodnost, Zveza Slovencev na
Madžarskem in Urad vlade RS za
Slovenec v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno
2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR.
Za ostale države 52 EUR ali
52 USD.
Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000.
SWIFT koda: OTPVHUHB